

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

העלון השבועי פר' האזינו - שבת שובה תשפ"ז

מאמר השבוע

מן הרב עובדיה יוסף זצ"ל - דרושים על הפרשה

דרוש ליום הכיפורים מאת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל אשר דרש ביום הכיפורים שנת תש"ז

מספר. והיות כי אמרו רז"ל אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יזכור לו יום המיתה, אנו זקוקים ביום כפרה זה לזכור את יום המיתה ולחשוב חשבוננו של עולם, וזה שאמר הכתוב, וכל אדם לא יהיה באהל מועד, יחשוב עצמו כמי שאינו, כאין וכאפס, באהל, זה עולם הזה אשר בו מועד לכל חי, בבואו לכפר בקודש עד צאתו. ועל ידי זה בכח יגבר איש על יצר הרע בזכרו כי אם בגפו יבא, בתורה ומצות, כינוה זו שכנפיה מגינות עליה (שבת מט.), אף המצות יגנו עליו ובגפו יצא, שהתורה מלווה את האדם כמו שאמרו בסוטה (ג:) מדרכתי והלך לפניך צדקך, אם בעל אשה הוא זוכה גם כן לתורה, ויצאה אשתו עמו, להגן עליו מכל המשיטנים, ולדונו לכף זכות, וכמו שאמר בספר מנורת המאור (נר ג כלל ח, עמוד רעג), שהיה חסיד אחד שהיה שקדן בתורה, והיה לומד ושונה תמיד, אבל מסכת "חגיגה" היתה חביבה עליו במיוחד, והיה כל ימיו חוזר עליה תמיד, ומשנן אותה, וכשנפטר ראו המלוים אותו, אשה אחת לבושה שחורים ועטופה שחורים, שהיתה הולכת אחר המטה וממרת בבכי ומספר, שאלו אותה מה את קרובה לנפטר? ענתה להם, אני מסכת "חגיגה" שנשארת יתומה ואלמנה מבעל תורה זה, ומייד נעלמה מן העין. והנה בזוהר מקשה על הפסוק הנו' וכל אדם וכו', וכי הכהן הגדול עצמו אינו אדם, ומתרג' שהשתנה לבר אלהיו. כמו כן אנו נחשוב להדמות למלאכים לא רק בגשמיות דהיינו מבלי אכילה ושתייה, ויחפים עומדים על רגלינו, כי אם גם ברוחניות גבורי כח עושי דברו, והדר לשמוע ולהבין בקול דברו.

איתא במדרש רבה (פר' וישלח פרשה עח ס"ז), א"ר לוי, משל לארי שהיה בחרי אף על שאר החיות, והיו יראים ממנו פן יטרפם בקצפו, אמרו מי ילד לפייסו, בצר להם פנו אל השועל, והללו אמר להם יש בכחי לפייסו, שיש לי שלש מאות משלי שועלים שאני אומרם לפניו והוא מתפייס, אמרו לו, יפה אמרת, הלך לפניכם, והם הלכו אחריו, אחר שהלכו כבדת ארץ, עמד השועל, אמרו לו, למה עמדת, אמר להם, שכחתי מאה משלים, אמרו לו, אין בכך כלום, די במאות משלים לפייסו, הלך עוד מעט ועמד, אמר להם שכחתי עוד מאה, אמרו לו אף במאה משלים די והותר לפייסו, כשהגיעו סמוך למקום מושבו של האריה, שוב עמד, אמר להם, שכחתי הכל, אין לכם ברירה אלא שכל אחד יבקש ויתחנן על נפשו, ולסמוך על רחמיו וחסדיו.

יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו.

ופירשו רז"ל מיומים אלו שני ימי ראש השנה, ביום השלישי זה יום הכפורים. והנה אמת שכל ימי השנה אנו חיים מן הימים הללו שבהם נקצבת פרנסתו של אדם, אכן צריכים אנו לדעת כי באמרנו וזכרנו לחיים עיקר כוונתנו היא גם על החיים הרוחניים, הא לאו הכי רשעים בחייהם קרויים מתים, וכבר צוח הזוהר הקדוש על הני כלבי חציפי דאמרי הב לן חי, הב מזוני, הב הב. וכן פירש מהר"ל פונזא הובא בנחל קדומים (פרשת משפטים), אך אם יום או יומיים יעמוד, רצונו לומר כגון אלו שמראים עצמם שחוזרים בתשובה בימים הנוראים, וזה שאמר אם יום, זה יום הכפורים, או יומיים גם כן, היינו שני ימי ראש השנה, יעמוד בתשובה, ואחרי זה לדרך פנה, לא יוקם, אין בתשובתו קיום, כי כסף הוא, ורק על כסף הוא בא, לקבל תקציב מזונותיו, ואך יצא הכסף, כל באיה לא ישובו ח"ו להמשיך בתשובה ומעשים טובים. וכבר צוח כנורכי' הרב פלא יועץ (מערכת כפור) על הללו שדוקא בימים הנוראים נוהגים בדרכי היהדות, וכפרות עולות על גביהם, ואחרי זה ביום הכפורים קוראים בקול גדול, ואחרי יוהכ"פ יוסיפו לחטוא. ע"ש. לכן את אחי אנכי מבקש שובו שובו בית ישראל, תשובה שלימה, בקביעת עתים לתורה, ובחינוך הבנים לתורה, שאלמלא כן שלש"ה (דהיינו ג' ימים דראש השנה ויום הכפורים) צועקים ואינם נענים. וכמו שקראנו בהפטר, הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו וכו', הלא זה צום אבחרהו פתח חרצובות רשע הותר אגדות מוטה וכו'. עד מתי אנשים רצים אחר הבלי עולם הזה ואחר הכסף והזהב, הלא אין מלווין לאדם אלא מאות ומוצות ומעשים טובים. וכבר אמרו חכמים (במדרש רבה פר' מטות פר' כב אות ט) לב חכם לימינו, זו תורה, שנאמר בה מימינו איש דת למו, ולב כסיל לשמאלו, שנותן לבו אך להעשיר. וכן נאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. וכן אמרו חז"ל (בב"ב כה:) הרוצה להחכים ידרים, והרוצה להעשיר יצפין, וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום. ר' יהושע בן לוי אומר לעולם ידרים, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד.

קראנו היום "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", כי מועד לאדם על הארץ, ונאמר, ימיו כצל עובר, ואמרו חז"ל (בילקוט פרשת ויחי רמז קנה. וכן בספר תהלים סוף רמז תשלח), לא כצל כותל או אילן, אלא כצל עוף הפורח באויר. וזה שאמר אדם להבל דמה, רצונו לומר אדם הראשון שחי תתק"ל שנה דמה להבל בנו שחי ימים

המשך בעמ' אחרון

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

מקצת דיני חולה ויולדת ביום הכיפורים

שיש להאכיל המעוברת או החולה פחות פחות מכשיעור

בגמרא כריתות יג. מבואר שמעוברת שהותר לה לאכול מאכל איסור מפני הסכנה עליה לאכול פחות מכשיעור, וכן אמרו ביומא פג. מי שאחזו בולמוס מאכילים אותו הקל הקל תחילה, כיצד, טבל ונבלה מאכילים אותו נבלה וכו'.

והרמב"ן בתורת האדם (דף ח ע"ד) הביא הגמרא בכריתות וכתב, ונראה שאף בחולה שיש בו סכנה עושים כן ביום כיפור, כדי להקל עליו מאיסור כרת ומלקות לאיסור בלבד. וכ"כ הרא"ש (יומא פרק ח סימן יג) והר"ן שם, וכ"פ הרב המגיד (פרק ב הל' שביתת עשור הלכה ח).

שולחן ערוך סימן תריח סעיף ז כתב כשמאכילין את העוברות או את החולה, מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור וכן בסעיף ח כתב וישקוהו פחות מאותו שיעור.

דעת הנצי"ב שאין ברור להצריך לאכול פחות פחות מכשיעור

והנה הגאון הנצי"ב בספר העמק שאלה (וזאת הברכה סימן קסז ס"ק יז) כתב שהרא"ש והר"ן והשו"ע נמשכו אחר דברי הרמב"ן והוא תמוה שהרי הר"ף והרמב"ם לא כתבו עיקר גדול זה אף שהוא מצוי ויש בו איסור כרת, ונראה שהם סוברים דאין ללמוד מהגמ' בכריתות אלא לגבי מעוברת משא"כ לגבי חולה שיש בו סכנה, הזריז הרי זה משובח, וכיון שאמדהו לאכול אין צריך פחות מכשיעור, אולם מכיון שסוף סוף אמדהו בקיאיין ושיערו שיכול לאכול פחות מהשיעור יש לעשות כן, אך מה שהוסיף המגן אברהם שהוא הדין ליולדת תוך ג' ימים שתאכל פחות מכשיעור, זה תמוה בודאי, וכו' והבו דלא להוסיף על דברי הרמב"ן, עכ"ל והובא בשדי חמד (מערכת יום הכיפורים סימן ג סוף אות ג) אולם ראה חזון עובדיה עמוד ש שהוכיח לנכון שאין לחלק כלל בין מעוברת לחולה בענין הזה.

המשן בעמ' 3

סימן תרה - מנהג הכפרות

א המנהג בכל תפוצות ישראל לעשות "כפרות" בערב יום הכפורים, דהיינו שנוהגים לשחוט תרנגול לכל אחד מבני הבית, ומנהג זה יסודתו בהררי קודש עוד מימות הגאונים. ויתכן דמה שכתב מרן בשלחן ערוך שלא לנהוג כן, לא דיבר באופן שנותן העוף לעניים. וגם הוא מנהג קדום שנהגו בו דלא כדעת מרן השלחן ערוך, וכבר כתב מרן עצמו בהקדמתו לבית יוסף, שלא בא לעקור מנהגים קדומים, ומנהג זה הוא מנהג קדמון כפי שהעידו האחרונים.

ב נוהגים ליקח תרנגול זכר לכל אחד מבני הבית הזכרים. ותרנגולת נקבה לכל אחת מהנקבות. ובזכרים בתרנגולים לבנים, על שם הכתוב: אם יהיו חטאיכם כשני כשלג ילבינו.

ג נוהגים ליקח למעוברת שתי תרנגולות ותרנגול אחד, כי שמא העובר זכר או נקבה. אך אין לעיכובא אלא לרווחא דמילתא.

ד מי שאין ידו משגת די אפילו בתרנגול ותרנגולת לכל בני הבית.

ה מסבב הכפרות סביב ראשו, ואומר: זה חליפתי זה תמורתך זה כפרתי, וכשעושה כפרה לאחר אומר: זה חליפתך תמורתך, כפרתך. ולנקבה יאמר: חליפתך, תמורתך כפרתך, וכשעושים כפרה שלא בפני המתכפר, יאמר: זה חליפת פלוני בן פלונית, תמורתו וכפרתו. וטוב שיקדים לסבב הכפרה על עצמו תחלה, קודם שיעשה כן לבני ביתו, כמו שנאמר אצל כהן גדול, וכפר בעדו ובעד ביתו, כדי שיבא זכאי ויכפר על החייב.

ו מותר לסבב תרנגולת של הכפרות באויר אשר מעל ראשה של אשתו נדה, ולומר התחנה של הכפרה, זאת חליפתך, זאת תמורתך, זאת כפרתך, ואין חוששים כלל שיגע בה.

ז יש נוהגים לסמוך ידיהם על ראש העוף דוגמת סמיכה בקרבנות. ואנו לא נהגנו בסמיכה, ושב ואל תעשה עדיף.

ח יש לאדם להרהר בתשובה בעת עשיית הכפרות, ויחשוב בלבו שכל הנעשה בעוף דוגמת ד' מיתות בית דין, היה ראוי להעשות בו, כי בעת שהשוחט תופס הסימנים בצואר הוא דוגמת חנק, וכששוחטו הוא דוגמת הרג, וכשמשליכו לקרקע הוא דוגמת סקילה, וכאשר מחרכין ומהבהבין אותו באש, הוא דוגמת שריפה. ועל ידי שהוא שב בתשובה, השי"ת מוחל לו ותהי לו נפשו לשלל.

ט צריך לדקדק שכאשר קונים תרנגולים, או תרנגולות לכפרות, ומשהים אותם בבית יום או יומיים, שבכל פעם לפני שישב לאכול יתן לפניו אוכל. ואין חילוק בזה בין בהמה ועוף טהורים, לבין טמאים. ולכן המגדל בביתו כלב לצורך שמירה וכדומה, יקפיד להאכילו לפני אכילתו הוא, שגם בחיה טמאה הדין כן.

י חובה קדושה להזהר שלא לשחוט אלא אצל שוחט מומחה וירא ה' וזהיר היטב בבדיקת הסכין כדן. וזה אפילו בשאר ימות השנה, ומכל שכן בליל ערב יום הכפורים שהצפיפות רבה. וכמה מגדולי האחרונים העירו על כך, שבגלל ריבוי השחיטה אצל שוחטי העופות שבליל ערב יום הכפורים, ובגלל שרבים נדחקים ומצטופפים אצלם לשחוט כפרותיהם, רבו התקלות והמכשולות בשחיטת העופות, ופעמים רבות שבאו הרבנים לבדוק הסכינים לשוחטים, ונמצאו פגומים, ופעמים שנתערבו עופות שנתנבלו בשחיטתם עם עופות כשרים. וגם שוחטים רבים נשארים ערים עד השעות המאוחרות בלילה, כדי להספיק לשחוט כל הכפרות, ומרוב יגיעתם ועייפותם ממלאכת השחיטה הנעשית ברציפות ובחפזון, ידיהם כבדות מלבדוק הסכין, ואינם מרגישים בפגומות הסכין, כאשר הנסיון הורה.

המשן בעמ' 3

ומאכילים נבלות לישראל בערב היום הקדוש. לפיכך הורו כמה מגדולי רבותינו האחרונים להקדים שחיטת העופות לפני ערב יום הכפורים, בכדי למעט את הדוחק הרב השורר אצל שוחטי העופות, ועל ידי כך אפשר להם לבדוק את הסכין בכובד ראש, וכן השחיטה נעשית במתינות וביישוב הדעת, כראוי למלאכת שמים זו. וחובה קדושה על הרבנים שומרי משמרת הקודש בכל אתר ואתר להשגיח בעין פקוחה על השוחטים בזמן שחיטת הכפרות בעשרת ימי תשובה, ולהסיר המכשולות עד כמה שאפשר.

יא מה טוב שתמיד יהיו שני שוחטים ביחד, כי טובים השנים מן האחד, איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק.

יב נוהגים שהשוחטים מראים סכיניהם לרב העיר בין כסה לעשור, ועומדים למבחן בפניו. וחובה קדושה על הרבנים די בכל אתר ואתר להשגיח בעין פקוחה על השוחטים בליל ערב יום הכפורים ולהסיר המכשולות עד כמה שאפשר, וכאשר יקרה חסרון הרגשה בפגימת סכין, יש להעביר את השוחט כשניכרים הדברים שהיתה רשלנות מצדו וכדומה.

יג יש נוהגים לתת את עופות הכפרות לעניים. ויותר נכון לתת להם את דמי הכפרות, כדי שלא יבוש העני, ויחשוב כי נבזה הוא בעיני הנותן, שלאחר שהשליך עוונותיו בעוף נותנו לו.

יד אם לאחר שחיטת העוף נמצא טריפה, אינו צריך כפרה אחרת. אבל אם נתנבל בשעת שחיטה, טוב ליקח תרגול לכפרה אחרת.

טו מה שיש נוהגים שבבואם אצל השוחט, אוחזים העופות בידיהם בקרבת מקום השחיטה, כדי שתיכף ומיד אחר שיסיים השוחט את מלאכת השחיטה בעופות של הלקוח המתכפר שנמצא על ידו, יגש מיד אל השוחט כדי שיתחיל בשחיטת העופות שלו. לא נכון לעשות כן, שמלבד שיש בזה משום צער בעלי חיים, גם יש חשש לדין "צמקה הריאה" בידי אדם, כל ששוחטים עוף אחר לעיניו, כמ"ש בש"ע (יו"ד סי' לו סעיף יד) לכן יעשו הכל בחכמה שלא יראה עוף בשחיטת עוף אחר.

טז מצוה לחזר אחר מצות כיסוי הדם של העוף, ויברך אקב"ו על כסוי הדם בעפר. וכן המנהג בארץ ישראל. ואם בעל העופות הוא ירא ה' ובמצותיו חפץ מאד, יכול השוחט לכבד אותו במצות כיסוי הדם, שיכסה הדם בשליחותו. ויקח עפר בידו, שמוכן לכך, ויברך אקב"ו על כיסוי הדם בעפר, ויכסה הדם בעפר. ולרווחא דמילתא טוב שהבעלים יאמרו לשוחט, שישחוט העוף בשליחותו ונמצא שהמכסה את הדם הוא גם כן שותף בשחיטת העוף.

יז במקום שהשוחט רוצה לשחוט עופות הכפרות, צריך שיכין עפר תיחוח שראוי לכיסוי הדם, בקרקע, ויאמר בפיו, עפר זה יהיה לכיסוי הדם של העופות, וכדאיתא בחולין (פג:): השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה, שנאמר וכסהו בעפר, וכסהו עפר לא נאמר, אלא בעפר, מלמד שצריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה. וכן פסקו הטוש"ע. (יו"ד סי' כח.)

יח הברכה וכיסוי הדם צריכים להיות אחר שהשוחט יבדוק הסכין במתינות, ויווכח שהשחיטה היתה כשרה.

יולדת תוך ג"י אם תאכל פחות מכשיעור

ואמנם המשנה ברורה סימן תרי"ז ס"ק י כתב בדין יולדת תוך ג"י שמאכילין אותה אפילו אמרה איני צריכה לאכול, אלא שמ"מ תאכל פחות פחות מכשיעור, אבל בלא אמרה איני צריכה מאכילין אותה כדרכה וא"צ פחות מכשיעור וציין להגר"ב פרנקל ושכן ראוי להורות, ושהגאון הגר"ז (תריח סעיף יג) מחמיר שגם בלא אמרה איני צריכה יש להאכילה פחות מכשיעור, אבל בחזון עובדיה עמוד שו כתב שכל ענין של פחות מכשיעור הוא רק כשהדבר ברור לנו שמספיק פחות מכשיעור ושאינן שום סכנה בדבר כלל, וממילא גם ביולדת תוך ג"י הדין כן שאפילו לא אמרה איני צריכה מאכילין אותה פחות מכשיעור. ע"ש.

חולה שיכול לבוא לידי סכנה, וחולה שיש בו סכנה

בספר חידושי הגר"ז על הרמב"ם (פרק ב מהלכות שביית עשור) הביא בשם אביו ר' חיים שהיה מורה לכל חולה שיש בו סכנה שיאכל כל צורכו ביום כיפור, ולא פחות מכשיעור, ושאר השולחן ערוך לא הצריך פחות מכשיעור אלא לחולה שאין בו סכנה.

והביא הגר"ז סייעתא לזה מדברי ספר החינוך מצוה שיג שכתב: לפיכך מי שהוא חולה אע"פ שאין בו סכנה גמורה, אם יהיה חלוש הרבה ראוי להאכילו ולהשקותו מעט מכשיעור שאמרו. ע"ש

והמנחת חינוך כתב ע"ז שנראה פשוט שגם החינוך מיירי שיש סכנה אם לא יאכל, ולכן אף שכעת הוא חולה שאין בו סכנה יש להקל שיאכל פחות מכשיעור, אבל אם הוא חולה שיש בו סכנה אין צריך לאכול פחות מכשיעור. עכ"ד הגר"ז.

אולם בחזון עובדיה עמוד דש כתב דהחינוך מיירי בחלוש מאוד ואפשר שיש חשש סכנה, ולכן אם יאכל פעם אחת פחות מהשיעור אפשר שתתיישב דעתו בזה, אבל לעולם אין היתר בחולה שאין בו סכנה לאכול פחות פחות מכשיעור, וכן אין להתיר לחולה שיש בו סכנה לאכול כשיעור.

גם בשדי חמד (מערכת יו"כ סימן ג ס"ק יג) מתרץ דהחינוך מיירי בחולה שאין בו סכנה שיכול לבוא לידי סכנה ולכן יש להקל לו לאכול פחות מכשיעור. ע"ש.

מי שהתירו לו לאכול פחות מכשיעור יעשה זאת בתחילת היום ולא ימתין לשעה מאוחרת דיש לחוש שאם ימתין יחלש יותר ואזי יצטרך לאכול יותר מהשיעור.

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

שיעור אכילה להתחייב ביום כיפור

שולחן ערוך סימן תריב ס"א: האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה, (תמרה גדולה) חייב. והוא פחות מכביצה מעט, ושיעור זה שווה לכל אדם בין לננס בין לעוג מלך הבשן. והטעם לשיעור ככותבת משום דקים להו לחז"ל דבפחות משיעור זה לא מתיישבת דעתו של אדם כלל, והרי הוא רעב ומעונה כבתחילה, ובתורה כתיב כי כל הנפש אשר לא תעונה, ונכרתה.

וראה ביאור הלכה דשיעור כותבת הוא עם הגרעין.

ומשקל כותבת הוא שני שליש ביצה בינונית, שהיא משקל שמונה עשר דרהם, ולפי משקל של 3 גרם לדרהם א"כ משקל ביצה הוא 54 גרם ושני שליש שלה הוא 36 גרם, ולמעשה כתב בחזון עובדיה עמוד רצו לשער לחולה פחות מכשיעור 30 גרם.

ויש לשקול האוכלים והמשקים מערב כיפור, ואם לא שקלו מותר לשקול ביום כיפור דלצורך מצוה מותר ביום טוב ובשבת. וברור שמדובר במשקל מכני ולא דיגיטלי.

אם משערים בנפח או משקל

בספר נשמת אברהם הביא ששמע שהגרשז"א היה מברך ברכה אחרונה אחרי 17-20 גרם של אוכל, אפילו לחם, ושאדם יוצא ידי חובתו בליל הסדר עם 17-20 גרם מצת מכונה, אך כששאל אותו שא"כ יוצא חומרה לגבי חולה שיש בו סכנה שצריך לאכול לשיעורין ביום הכפורים, השיב שאין לשנות ממה שמקובל אצל מורי הוראה מדורי דורות ש-30 גרם נקרא פחות מכשיעור, עכ"ד. וידוע שכך דעת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל על פי דברי ספר פתח הדביר ודעתו שכן יש להורות גם לענין ברכות ולענין ליל הסדר, ויבילקוט יוסף בסוף הלכות ברכות סימן א כתב דאף לענין יום כיפור הדין כן מאחר ו-30 גרם הוא מופחת יותר מככותבת הגסה, (ובפרט לפי דברי הגר"ח נאה דשיעור דרהם הוא 3.2 גרם, א"כ יוצא שיעור שני שליש ביצה 38.4 גרם) ועוד, דכמעט 2 גרם נשאר בשיניים ובפירורים.

אכן נראה שבדברים שיש הפרש גדול ונראה לעין כל בין הנפח והמשקל יש להפחית משיעור 30 גרם, וכגון פרכיות אורז וכמו שכתב באור לציון חלק ד שבקירוב ל-10 גרם יש כבר נפח כזית ולכן מי שיאכל פרכיות אורז ביום כיפור יאכל כל עשר דקות פרכיית אורז אחת. וכן השיב לי ידידי הרה"ג ישראל סימן טוב הי"ו בשם מרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א.

שיעור שתיה

שולחן ערוך סימן תריב סעיף ט: השותה ביום כיפור מלא לוגמיו חייב, ומשערים בכל אדם לפי מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, ולא לוגמיו ממש, אלא כדי שישלקנו לצד אחד בפיו ויראה כמלא לוגמיו, והוא פחות מרביעית באדם בינוני.

והדרך לידע כמות המים פחות מהשיעור היא שימלא פיו מים וירוקן לתוך כלי וחצי מהכמות היא פחות ממלא לוגמיו כ"כ בנשמת אברהם. ובחזון עובדיה ועוד כתב דעד 40 סמ"ק הוא פחות מהשיעור, וכיום ניתן להשיג מערב יוה"כ שקיות קטנות מיוחדות עם משקה בכמות מדויקת ליום הכיפורים.

וברור שלנערים קטנים בגיל בר מצוה השיעור יותר קטן.

זמן ההצטרפות בין אכילה לאכילה

שולחן ערוך סימן תריב סעיף ג כתב: אכל, וחזר ואכל, אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין.

ושיעור אכילת פרס כתב מרן בסעיף ד יש אומרים ד' ביצים ויש אומרים ג' ביצים אולם בסימן תריח סעיף ז סתם מרן שהשיעור הוא ד' ביצים, ויש בזה כמה דיעות באחרונים ולמעשה נוקטים שהשיעור הוא ט' דקות ולכן יש להמתין בין אכילה לאכילה עשר דקות, ואם יש צורך אפשר לסמוך על הדיעות שהשיעור הוא ארבע דקות (ובשעת הדחק שתי דקות. שש"כ).

ודע, דעל אף שכתב שו"ע "מתחילת האכילה ועד סוף האכילה" אולם קשה מאוד לשער את הזמן כך שלא יגיע למצב שיאכל חלק מהשיעור בדקה השמינית וחלק מהשיעור בדקה העשירית, ובכה"ג יצטרפו לשיעור כרת. (נשמת אברהם וראה משנה ברורה סימן תריח ס"ק יט)

זמן ההצטרפות בין שתיה לשתיה

כתב שולחן ערוך סימן תריב סעיף י: שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית, מצטרפין לכשיעור, ואם לאו אין מצטרפין, ויש אומרים ששיעור צירוף השתיות כדי אכילת פרס כמו צירוף אכילות.

ומשמע דהעיקר כדעה ראשונה לפי הכלל דהלכה כסתם, אולם מרן בסימן תריח סעיף ח כתב: וישקוהו פחות משיעור מלא לוגמיו, וישוהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבע ביצים, ולפחות ישוהו בין שתיה לשתיה כדי שיעור שתיית רביעית.

המשך בעמ' 5

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

הלכך יש להרחיק בין שתיה לשתייה כשיעור בין האכילות, כעשר דקות, אולם בשעת הדחק אם לא יהיה אפשר לחולה בשיעור הזה יש לצמצם השיעור עד כשתי דקות או אפילו פחות מכן כשיעור שתית רביעית, וברור שאם שותה כפית אחרי כפית אינו נכנס בתוך שיעור שתיית רביעית (על פי הביאור הלכה תריב סעיף י)

משקין שאינם ראויים לשתייה

משקים שאינם ראויים לשתייה אסורים מדרבנן, רמ"א סעיף ט. ולכן יש להורות לחולה שאין בו סכנה שחייב להמשיך לבלוע תרופות דלכתחילה יבלע ללא מים (וירגיל עצמו בזה במשך כמה ימים קודם כיפור, נשמת אברהם) ואם אי אפשר, מותר לבלוע עם מעט מים אחר שיפגום טעם המים באופן שיתן בתוכם דבר מר כמו תמצית תה מרוכזת או יתן טיפת סבון.

אולם חולה שיש בו סכנה רשאי לבלוע התרופות עם מעט מים אם אי אפשר לו לבלוע בלא מים (אגרות משה או"ח ח"ג סימן צא, ועוד) ויש לצרף בזה מש"כ בשו"ת הלכות קטנות סימן רפב-רפה דכיון שהמים אינם מידי דמיון את האדם כלל, ואין בהם אלא הרחקת הנזק והצמא, אין בהם חיוב כרת, ורק משקה דמיון כיון ודבש וחלב חיובם מהתורה, אולם בתפארת ישראל (יומא פ"ח מ"ג) חלק ע"ז וכן בשדי חמד (מערכת יו"כ סימן ג סעיף ז) הביא להקטן אחרונים שחלקו ע"ז, ועכ"פ חזי לאיצטרוף, וכן ראיתי שכ"כ בצ"ץ אליעזר חלק כ סימן כד ע"ש.

ודע שאין ללמוד מדברי הל"ט דלכתחילה מי שהוא נצרך לשתות ביום כיפור שיעדיף לשתות מים ולא שאר משקין, אלא ההיפך הוא הנכון דיש להעדיף שאר משקין שהם מזינים יותר ועל ידי כך יתחזק גופו יותר ולא יצרך להרבות בשתייה על ידי כך.

ובפרט לפי חידושו של האור שמח (מאכ"א פ"ד ה"יד ד"ה וכבר) שכל הדין שמאכילין אותו הקל תחילה הוא רק על המאכיל, אבל האוכל הוא המסוכן בעצמו ואינו צריך לדקדק בזה, ע"ש וא"כ בודאי שאין לו לדקדק בסוג וטיב המאכל.

וכ"כ בנשמת אברהם תריב ס"א שכיון שיום כיפור הוא יום טוב אינו צריך לצמצם באכילות השתיה, ואינו דומה לתשעה באב.

אולם ברור שלענין מאכלים לא יאכל מאכלי תענוגות ממש, כמו גלידה וכיוצא בזה, אלא אם כן אין לו אוכל אחר.

עירוי נוזלים

כתב באור לציון ח"ד עמוד קטז שמבחינה הלכתית עדיף

להזריק נוזלים לגוף בעירוי מאשר לשתות פחות פחות מכשיעור, שכן פחות פחות מכשיעור אסור מהתורה, ועירוי אינו דרך אכילה ואינו אסור מהתורה.

אלא שכבר כתבו בזה כל פוסקי דורינו שאין לחולה להעדיף עירוי כלל וכלל ומהם כתב בשבט הלוי חלק י סימן צא שבאכילה רגילה יש גם ישוב הדעת של החולה משא"כ בעירוי. ובחזון עובדיה עמוד רחצ הביא עוד מהגרשו"א שיש לחוש שיטעו העולם לחשוב שחייבים דווקא לחזר אחר הדבר הזה מעיקר הדין, ולפעמים אין הדבר מצוי לחזר אחריו, ויבא החולה לידי סכנה, ולכן אין על החולה להתחכם ולחפש דרכים להתענות וכו' ע"ש. וכ"כ בשש"כ פ"ט סעיף ל ובאגרות משה או"ח ח"ג סימן צ ובצ"ץ אליעזר ח"י סימן כה פרק כא, וכ"כ בשו"ת מלמד להועיל או"ח סימן קיט, וכ"כ בנשמת אברהם עמוד תשפב, וע"ש שראה בעיניו שנכשלו באיסור אחר מחמת החומרא הזאת, וברור.

נאמנות רופאים

כתב באור לציון דהיום רואים שהרופאים מדקדקים לומר את האמת, ולכן אם ניכר שהרופא אומר אמת יש לסמוך על דבריו.

וראה בטהרת הבית בדין נאמנות רופאים דבמילתא דעבידא לאגלויי יש נאמנות הואיל ומרתת לשקר, ושכ"כ בספר שמו יוסף (בן וואליד, בנו של רבי יצחק בן וואליד מח"ס ויאמר יצחק) וא"כ היום רוב רובו של המידע הרפואי גלוי וידוע לכל במאמרים וכתבי עת ומפורסמים בגלוי, וכל אדם יוכל בעזרתם לבחון דברי הרופא אם שווה ידבר.

חולה שמחמיר על עצמו

חולה שמחמיר על עצמו שלא לאכול למרות שהוא צריך, עליו נאמר "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש" ואין כאן מדת חסידות כלל, וראה בשו"ת הרדב"ז ח"ד סימן קב שהריב"א חלה חוליו אשר מת בו וחל יו"כ באותם הימים ואמרו לו הרופאים שאם לא יאכל ימות בודאי, ואם יאכל, ספק ימות, ולא רצה לאכול ומת, וכתב ע"ז הרדב"ז שאין ללמוד ממנו כלל וכו' ע"ש

וכל שכן שעל המורה הוראה אין להחמיר שלא כדין, וראיתי באור לציון עמוד קיב מעשה מחריד במורה הוראה שבא לפניו אחד מהמתפללים סמוך לצאת הצום וביקש היתר לשתות והרב דחאו שימתים מעט ועברו כמה דקות ופרחה נשמתו, והרב נחרד לנפשו, ומאותו הזמן נקט בכחה דהתירא בשופי ע"ש. ולכן יש חובה גמורה על החכם להיות הלכות הללו שגורים על לשונו ולא יגמגם.

המשן בעמ' 6

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

הליכה לבית כנסת

אם מחמת הליכתו לבית כנסת ואריכות התפילות יגרום המאמץ שיגבר חוליו יצטרך לאכול לשיעורים, עדיף שישאר בביתו וינוח ותפלל ביחידות ולא יבוא למצב שיצטרך לאכול. חתם סופר ח"ו סימן כג.

חולה שאין בו סכנה

כתב שולחן ערוך תריב סעיף ו: אכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה, או שאכל אכילה גסה, כגון מיד על אכילה שאצל ערב יוה"כ עד שקץ במזונו, פטור.

הלכך חולה שאין בו סכנה כגון שהוא חש חולשה כללית בכל גופו, או שנפל למשכב, או שיש לו חום מעל 38 מעלות, יכול ליטול כדורים להורדת חום וכדומה, כיון שאין בהם טעם או שטעמם פגום ואיסורם אינו אלא מדרבנן ובמקום חולי לא גזרו, וכמש"כ בשדי חמד מערכת יוה"כ סימן ג אות ח, כיון שסו"ס אי"ז דרך אכילה שהרי בולעים אותם. וכן נשים הנוטלות גולות למניעת הריון יכולות ליטולן ללא מים.

ואם יש בהם טעם יעטוף אותם בניילון.

ואם צריך מעט מים כדי לבלוע הכדורים, יתן במים דבר מר כמו תמצית תה מרוכז מאוד (וא"צ שיעורר בחילה אלא שלא יהיה בו הנאה) וכמו כן יוכל ליתן במים טיפת סבון כדי לפגום המים (נשמת אברהם, אך למעשה אין מורים כן, כי אין הדברים מתיישבים לנכון אצל השואל) ואפשר גם להמיר הכדור עצמו שטעמו מר לתוך מעט מים פחות מכשיעור וישתה.

חולה שיש בו סכנה

חולה שיש בו סכנה שצריך מים לבלוע הכדור אין צריך ליתן בהם דבר מר. עיין אור לציון סוף עמוד קיז.
מי שיש לו מיחוש בעלמא, אין לו ליטול גולות.

מעוברות ומניקות

מעוברות ומניקות מתענות כרגיל, אולם יש להדריכן שישוה במקום ממוזג ולא יתאמצו כלל במשך היום, ולא ילכו לבית הכנסת כלל, וכדאי שיוזמיים לפני כיפור יתחילו להרוות גופם בנוזלים בכך שישתו כל שעה מעט מים שניים או שלשה כוסות, ומי שהיא מטופלת בילדים וצריכה עזרה רבה בגידולם עדיף שהבעל ישאר בבית לעזור לאשה מאשר ללכת להתפלל. נשמת אברהם ועוד.

מניקה אשר הוולד זקוק אך ורק לחלב האם מאחר והוא חלוש מעט וכגון תינוק שהוא פג וכדומה, יכולה לשתות

לשיעורים דברים המזינים בכדי שתוכל להניק אותו היטב.
מי שבצומות עברו הפילה מחמת הצום, תשתה לשיעורים, ואם הפילה פעמיים שלא מחמת הצום ג"כ יכולה לשתות לשיעורים.

הריון בסיכון כגון שנוטלת זריקות לדילול הדם (קלקסון) צריכה לשתות לשיעורים וכן מעוברת שההמוגלובין שלה נמוך מ-10 (ואם נמוך מ-6 א"צ שתיה לשיעורים) וכן אם יש לה התכווצויות ברחם, או שמתחיל אצלה צירים (שאינם סדירים, ואם הם סדירים החל מהחודש הרביעי תשתה בלא שיעורים עד שיוסדר) או שהתחילו אצלה בחילות והקאות (הכל פי המאורע)

הפריה במבחנה IVF בשבועות הראשונים צריכה לשתות לשיעורים. נשמת אברהם. ויש להורות כן ב-12 שבועות הראשונים, שהם שלשה חודשים.

יולדת

כתב שולחן ערוך סימן תריז סעיף ד: יולדת תוך שלשה ימים לא תתענה כלל. משלשה עד שבעה אם אמרה "צריכה אני" מאכילין אותה, מכאן ואילך הרי היא ככל אדם.

וימים אלו אין מונין אותם מעת לעת. כגון אם ילדה בשבעה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביום הכיפורים אם לא אמרה "צריכה אני" אף על פי שלא שלמו לה שלשה ימים עד יום כיפור בערב משום דכיון שנכנס יום רביעי ללידתה מקרי לאחר שלשה. ע"כ.

והנה מה שפסק שולחן ערוך דימים אלו אין מונינים מעת לעת, ראה חזון עובדיה שהביא כמה וכמה ראשונים שנקטו שמונים מעת לעת, ואילו הוה שמיע להו למרן, היה חוזר בו, ואף באור לציון כתב דכבר פשטה ההוראה למנות מעת לעת.

כבר כתבתי דעת החזון עובדיה דאף תוך ג' ימים אם לא אמרה איני צריכה, תאכל לשיעורים.

מפלת דינה כיולדת לענין זה, שדי חמד.

יולדת משבעה ועד שלושים עדיין יש להתחשב באופי הלידה, כגון שילדה בניתוח או שהיו סיבוכים בלידה, וכדומה, ולכן יש להוועץ ברופא אם תיחשב היא כחולה גם כן.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

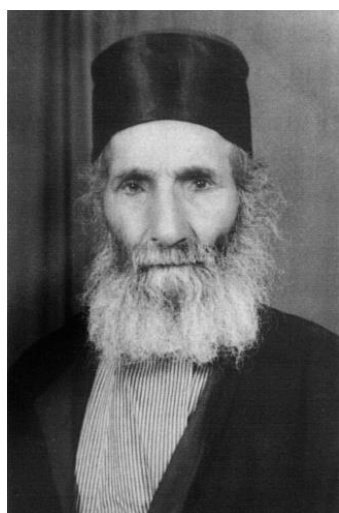
קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

שרי המאה ה-19

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב יהושע שהרבני

ירושלים של מעלה. שכונת הבוכרים. שושנים לדוד. מי אשר הסתובב בין סמטאותיה של שכונה זאת בגלגולה הקודם לפני כמה עשרות שנים, זכה וראה ענקי רוח, גדולי עולם, להבת שלהבת, תורה מהלכת בין הרחובות בענווה ופשטות כאדם מן השורה, אחד מתרשישים אלו היה חכם יהושע שהרבני שאודותיו נכתב השבוע בע"ה, כך היה פוסע בחליפה פשוטה וארוכה שתחתיה מבצבצת כתונת הפסים סמל היכרו של הרב, ולראשו חבוש היה הרב בתרבוש עיראקי. וכך היה מהלך בשכונת הבוכרים כשעוד היו בה בוכרים באמת, שקוע כל כולו בתורה ויראה פניו כפני מלאך, אם דומה רבן למלאך ה' צבאות ילמדו תורה מפיהו.

הרב יהושע שהרבני זצ"ל. נולד בבגדאד שבעיראק ליצחק ולעזיזה שהרבני. תאריך לידתו המדויק אינו ידוע. למד אף הוא במדרש בית זלכה, ובהמשך אצל הני תרי צנתרי דדהבא, יכין ובועז דבבל, חכם שמעון אגסי וחכם יוסף חיים, בעל הבן איש חי, אליו היה מקורב מאד, בישיבה היה מכונה "עיילא בלא בר" מפני שהיה יכול להיכנס לחדרו של רבי יוסף חיים בלי ליטול רשות. ויתרה מזאת הגדיל הבן איש חי ולקחו לו ללמד את נכדו רבי דוד חיים.

בסביבות שנת ה'תרנ"ו עלה לארץ ישראל והשתכן בירושלים, שם נמנה עם מייסדי ולומדי ישיבת בית המדרש "שושנים לדוד" בשכונת הבוכרים. לאחר מאורעות תרפ"ט עבר להנהיג את הקהילה הספרדי בחברון לכחמש שנים. וכמה שנים לאחר מכן התחיל ללמד בישיבת שושנים לדוד שיעורים יומיים בגמרא לכעשרים תלמידים. בשנת ה'תשט"ו עם הקמת ישיבת פורת יוסף הוקמה בה ישיבת מקובלים בשם עוז והדר והוא שימש כנשיאה.

במשך תקופה עסק לפרנסתו בהגהת ספרי תורה וקיבל על כך הסכמות מרבי יוסף חיים זוננפלד רבי דוד פאפו ועוד.

את גדולתו הרוחנית יחס לכך שרבו הבן איש חי שלחו להודו להתחקות אחר קהילת בני ישראל והזדמן לו ניסיון עם אישה שם שהגדירו "ממש כיוסף הצדיק" והוא הצליח לעמוד בו.

את תורת הקבלה למד לצד הרב סלמאן אליהו, וסייע בהוצאת ספרו "כרם שלמה" על ידי השלמת הקטעים החסרים בכתבי היד מזכרונותיו. נהג לצום משבת לשבת. למד חברותא עם הרב יעקב חיים סופר והוא שכנעו לפרסם את ספרו בצורה של חיבור על שולחן ערוך ולא כקונטרס נפרד מה שהביא לתפוצה הגדולה של הספר. עוד חיבר חיבור על מסכת ביצה וכן חיבור על פסקי הרא"ש - חיבורים אלו אבדו.

מבניו: הרב דוד, רבה של קולומביה; רבי יצחק שימש כדיין; רבי שאול, שימש כדיין לצד הרב עזרא עטיה בבית הדין הספרדי בירושלים ולצד רבי ראובן כץ בפתח תקווה; הרב יוסף חיים מייסד ישיבת המקובלים אמת ושלום, הרב שלמה, היה מלמד בישיבת פורת יוסף.

בין נכדיו: הרב יהודה מועלם, הרב ראובן שרבני, הדסה מסעודה, שנישאה לרב בן-ציון אבא-שאול וקלרה שנישאה לרב שבתי אטון ע"ה, ראש ישיבת ראשית חכמה המפורסמת בירושלים. רבקה ורדי היא נינתו. משה חי בן יצחק, גבאי בית הכנסת שושנים לדוד, והסופר והמשורר אודי שרבני.

בדור הרביעי ג"כ ישנם מספר אישים בולטים, הרב אליהו אבא שאול – ראש ישיבת אור לציון, הרב בן ציון אטון – ראש ישיבת ראשית חכמה, רבקה ורדי בת הרב ראובן שרבני – מקימת השלוחה החרדית של בצלאל, הרב יעקב שרבני בן הרב ראובן שרבני – ראש ישיבת אוהל יוסף ועוד.

הלך לעולמו ב-16 בדצמבר 1972 י"א בטבת ה'תשל"ג, ונקבר בהר הזיתים. על פי מקורות היה לפחות בן מאה.

שמו הונצח בקריאת רחוב על שמו בשכונת רמת שלמה שבירושלים. כמו כן הגאון הרב יוסף יחיאל פרץ שליט"א זכה והקים ישיבה קטנה לצעירים על שמו (ועוד המון מוסדות) בשם "פני יהושע", אחת הישיבות המוצלחות ביותר הקימות בארץ! כן ירבו.

תמצית מההלכה היומית הרב אברהם כהנא

טובים ולשלום. לאחר מכן נמסר התרגול לשחיטה וניתן כצדקה לעניים או נפדה בכסף הנמסר לעניים. נחלקו הראשונים האם מנהג זה ראוי לקיימו או שיש למנוע את המנהג. יש המתנגדים למנהג וכתבו שהוא מדרכי האמורי (אורחות חיים עיוה"כ א; רשב"א א, שצה; שו"ע תרה, א). ויש המצדדים במנהג שהוא במסורת כדוגמת קרבן ואף האר"י ז"ל כתב להיזהר בו והוסיף בו פרטי הלכות (רמ"א או"ח תרה, א; שו"ע הרב תרה, א). יש אומרים שהמקור לכך בתקופת הגאונים שהיו עושים כפרות על עציץ (ע"פ רש"י שבת פא, ב). הרמב"ם לא הזכיר מנהג זה והתיימנים לא נהגו לעשותו אך היום רבים מהאשכנזים והספרדים מקיימים מנהג זה.

כפרות על כסף: יש הרואים את מנהג הכפרות שהתפתח לאחר חורבן בית המקדש כתחליף לשעיר לעזאזל, הנשלח לכפר על העוונות (עריכת שלחן ילקוט חיים ח, תרה). או שהוא דומה למה שנוהגים בפדיון הבן להעביר ולסובב את הכסף מעל ראש התינוק (רשב"א ר, א). בזמן הזה, יש אומרים להדר לעשות כפרות על כסף משום צער בעלי חיים או משום שיש בעיות בכשרות השחיטה (עשה לך רב ג, כ; חיי אדם קמד, ד) ויש שעושים דווקא על תרגול בצבע לבן זכר לזכר או תרגולת לנקבה על פי האר"י שכתב לעשות את הכפרות באשמורת הבוקר אחר הסליחות (תורת הקבלה, עמ' 285).

עיקר הבקשה בראש השנה: בתיקוני הזוהר מובא שכולם צווחים בתפילה ביוה"כ ככלבים: 'יב' הב לנו מזונות, סליחה וכפרה וכו' (תיקוני הזוהר ו, כב, א). כלומר אנו מבקשים כל אחד על צרכיו, אבל על העיקר כלומר על גלות השכינה ועל צערן של ישראל אין מבקשים. עיקר הבקשה להיכתב בספר החיים, הוא להיות דבוקים בשורש החיים ולכן יש תרעומת על אותן שצווחין ככלבים, שהם רוצים רק קבלת צורכיהם, אבל עיקר בקשתנו הוא להיות כל צרכינו בדביקות חי החיים (שפת אמת ר"ה, תרגו).

ברכת הלבנה בחודש תשרי: ברכת הלבנה נעשית בשמחה, משום שהיא כקבלת שכינה, משום כך, יש אומרים כי יש לברך ברכת הלבנה, במוצאי יום כיפור אחר שהוא בשמחה שנמחלו עוונותיו (רמ"א או"ח תכז, ב). אולם יש אומרים שכדאי להקדים לברך לפני יום כיפור כדי להרבות בזכויות ליום הדין ועוד שמברך עם נעליים לרגליו (אול"צ ד ו, פ).

שלא ניטה ימין ושמאל: פעם שאל אחד את הרבי מרוז"ן שהוא רוצה "דרך החיים" בעבודת ה', אבל רוצה שהוא יאמר לו את הדרך על רגל אחת. נענה הרבי מרוז"ן, כי האדם צריך להרגיש את עצמו כל ימי חייו, כמו האדם ההולך על חבל דק כאשר החבל מתוח בין שני הרים, וכשהוא רואה שהוא נוטה על צד ימין ויכול ליפול לצד ימין, הוא מטה עצמו קצת לצד שמאל. כך צריך לחיות האדם כל ימי חייו, כאשר רואה כי טבעו מטהו לצד זה, צריך להטות עצמו לצד השני, בכדי שלא יתרגל להיות נטוי לצד אחר ויפול ממדרגתו (ברכת אלעזר, סימן ז).

אמירת פיוט 'מכניסי רחמים': פיוט זה לימים נוראים הנאמר במהלך הסליחות ע"י קהילות שונות בעם ישראל. מחבר הפיוט אינו ידוע אך הוא נמצא כבר בסידורו של רב עמרם גאון. בפיוט זה ישנה בקשה להכניס רחמים, תפילה, צעקה, דמעה לפני הקב"ה. נחלקו הראשונים האם מותר לומר פיוט זה שלכאורה פונה אל המלאכים בעוד שהעיקר החמישי של הרמב"ם שרק לבורא ראוי להתפלל ואין ראוי להתפלל לזולתו (מהרי"ל אליה רבה תקפא, לט). יש ראשונים שנראה מדבריהם שאין איסור לבקש מהמלאכים שיכניסו תפילותיו (רש"י סנהדרין מד, ב), או שהדבר דומה לבקשה מהנפטרם שימליצו טוב בעדנו (מהר"ם שיק או"ח רצג).

מחילה להרב: אמרו חז"ל: "כל המעביר על מידותיו, מעבירים לו על כל פשעיו" (ראש השנה יז, א). ואם אינו מוחל למי שבא לבקש ממנו מחילה, משמים גם לא ימחלו לו כי למעלה דנים מידה כנגד מידה (משנ"ב תרו, ח; שעה"צ שם) המקובלים כתבו שמי שאינו מעביר שנאה ביום הכיפור, אין תפילתו נשמעת (כה"ח תרו, יד) היו גדולי ישראל שאמרו למי שבא לבקש מהם מחילה: 'מחול לך על העבר ועל מה שאתה עתיד לחטוא לי' (יפה ללב ז, חו"מ תכב, א).

עבירה שלא יצאה לפועל: אדם שהרהר לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה. אדם שחשב לעשות עבירה ולבסוף נאנס ולא עשה, אין הקב"ה מצרף למעשה (קידושין מ, א). אם ניסה להוציא לפועל את העבירה ועלה בידו היתר, הרי שיתבע על כך, כגון שחשב לאכול חזיר, ועלה בידו בשר טלה ואכלו – צריך כפרה (תוספתא נזיר ג, יד). גזלן נחשב כגזלן מרגע שהגביה את החפץ אפי' הוא ברשות המוכר, ואם נתפס בזמן בוודאי שעבר עבירה וצריך להחזיר את הגזילה ולשוב בתשובה שלמה (חוי"מ שמח, ד).

פת פלטר: חז"ל גזרו על פת שעשה אותה הגוי שאין לאוכלה כדי שלא תיווצר קירבה בין הגוי ליהודי שעלולה להביא לידי חתונה עם הגוי ועבודה זרה (ע"ז לו, ב). יש שהתירו בדיעבד פת שאפה אותה הגוי במאפיה כדי למכור לאנשים [פת פלטר] כאשר כל רכיביה כשרים, מכיוון שאין חשש לקרבה ולחתונה במקרה כזה, שכל גזירת חכמים דווקא בפת שאפה הגוי בביתו (שו"ע יו"ד קיב, ב).

אכילת פת בעשרת ימי תשובה: הימים שבין ר"ה ליום הכיפורים נקבעו לימי תשובה (ר"ה יח, א) כדי שיהיה שבוע שלם שבכל יום מימי השבוע יתקן כנגדו את אותו היום מימי השבוע בשנה שעברה (משנ"ב תרג, ב). אף מי שאינו נמנע מלאכול פת גוי כשר במשך השנה, ישתדל להימנע מכך בעשרת ימי תשובה (שו"ע תרג, א), מכיוון שהיתר פת גוי כשר אינו ברור, ראוי להימנע מלאכול לפחות בעשרת ימי תשובה (ב"י שם). יש שנוהגים לאכול בכל לילה של עשרת ימי תשובה פת כדי לברך ברכת המזון בכוונה (בא"ח ש"ר נצבים כד).

מנהג הכפרות: מנהג ה"כפרות" הוא מנהג עתיק, בו מסובבים תרגול מעל ראשו של כל יהודי בערב יום הכיפורים, ומבקשים שהתרגול ילך למיתה כנגד האדם שילך לחיים

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

המשן מעמ' 1 דרוש ליום הכיפורים ממון הגר"ע יוסף זצ"ל

הנמשל (כתב בספר בן איש חיל ח"א דף ו ע"ד), כשבא יצר הטוב ומבקש ואומר שובה ישראל בתשובה, כי על כל אלה יביאך אלקים במשפט, הוא דוחהו שיש לפניו עדיין שלשה זמני תשובה, אלול ראש השנה ועשרת ימי תשובה, כשמגיע אלול, בא יצר הטוב ומזכירו לחזור בתשובה, עונה לו, יש לי עוד זמן ביום ראש השנה שהוא יום הדין, בראש השנה דוחהו לעשרת ימי תשובה. והנה עברו כל אותם הימים חלפו הלכו למו, לא נשאר לו אלא יום הכפורים להתודות ולבכות ולהתחנן ולבקש מחילה על מעלליו ומחללו, כי כל השערים ננעלו, שערי דמעה ותשובה לא ננעלו.

ואמנם במסותרים תבכה נפשינו על אשר נתרשלנו ואיחרנו לשוב עד היום הזה, וכמו שמספרים על רב צדיק אחד שכאשר התחיל לומר בראש השנה פיוט המלך ה', נפל ונתעלף עד שעוררוהו, ואמר כי אז נזכר בדברי הגמרא גיטין (נו:): שכשאמר שלמה עלך מלכא, קטלא חייב, דאי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית. ע"כ. ומספרים על הגאון רבי לוי יצחק מברדיטשוב, כי בעת שאמר סדר עבודה ואמר אחת, אחת ואחת, אחת – ולא הספיק לומר "ורשתים", עד שמרוב התלהבות נתעלף, משניסו לעוררו ואין קול ואין עונה, לקחהו לעזרה והבהילו רופא, וזה נתן לו זריקה, ואך פקח את עיניו, קפץ ודחף את הסובבים אותו, ורץ אל התיבה וסיים: ושתים וכו'. ככה היו עובדים את ה' בהתלהבות ושמחה רבה.

והנה רבותי, הגאון ר' דוד דייטש בעמדו לדרוש ליל יום הכפורים, אמר: רבותי, כולכם ישרים ותימים, צדיקים וכשרים. הקהל הופתע לשמוע מן מהרב שהיה תמיד מוכיח אותם ומייסר אותם בעקריבים, אח"כ פתח פיו בחכמה ואמר, הנה כמשך כל השנה בני ישראל נכשלים ועושים עונות, ביוצאים ובלא יודעים, והיצר הרע אורז חבילות חבילות של עבירות ונותנם בתוך מחסן גדול, ואיש את שמו כתוב על מטלטליו, והחבילות הללו הולכים הלך וגדול עד ראש השנה ויום הכפורים. ואולם בדורות הראשונים אך הגיעו הימים הנוראים היו כולם חוזרים בתשובה, ובא היצר הרע אל המחסן שלו ביום הנורא, והנה בעתה, כי גנבים אלה חתרו ושדדו את כל סחורתו, והוא יצא נקי מנכסיו, ומאומה לא נשאר מעמלו שערמל לאסוף וללקט את החבילות הארוזות. אולם עתה הוא מוצא נחמה מכס, כי אתם ישרים ותימים, לא גנבתם צדורותיכם, אף לא הריקתם שקיכם, ויש לי על מי שיסמוך. רבותי, עורו נא בעוד מועד עד לא פנה היום, גשו מיד לעבודת ה' לשבר מתלעות עול, לשבר מנעול המחסן ולגנוב את הסחורה, חזקו בתשובה, ורק אז נזכה להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום.

רבותי, דעו נא, כי היום הוא יום שאחר ז' נקיים, ז' ימי תשובה ימי תענית ותשובה, וכל יום מכפר על כל החטאים של אותו יום כמשך כל השנה. [כמו"ש מהרח"ו בשער הכוונות (דף ז ע"ג), בשם המהר"ם גלאנטי, ששמע כן מרבינו האר"י. וכ"כ המשנה ברורה (סי' תרג סק"ב) בשם יערות דבש]. וזה שאמר התנא מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל, וזה על פי האמור, כי אין טומאת נדה עולה כי אם על ידי ספירת ז' נקיים, ואי בצרי להו לא סלקא לה טומאה, ויום הכפורים הוא בחינת "מקוה ישראל ה'", כמו המקוה שמטהר הטמאים של טומאת נדה על ידי שבעה נקיים, אף יום הכפורים מטהר טומאת העבירות שנאמר בהם טומאתה בשוליה, אחר ז' נקיים, כיום הזה, וצריכים חפיפה סמוך לטבילה, להטהר מבית ומחוץ בערב יום הכפורים, השקול כמו יום הכפורים על ידי אכילה ושתיה כאילו התענה תשיעי ועשירי. ואף בית הסתרים כמו הלשון, קי"ל דראוי לביאת מים בעיני, לכל ידבר דברים האסורים ולשון הרע, כי אלו חוצצים בטבילה, ויש להזהר בעיניי ממון לכל יכשל בעון גזל. ואמרו רז"ל (וילקוט בספר יחזקאל

רמז שמה), קופה מלאה עונות גזל עולה בראש כדכתיב אך הבל בני אדם כזב בני איש "במאזנים" (תשרי מול מאזנים) לעלות, ולהזהר מעון רבית. על ידי משכנתאות בלי היתר עיסקא כהיתר ביוצאים ובלא יודעים. ולעשות כל מאמץ לחנך הבנים בתלמודי תורה, ולא בבתי ספר של החפשים, שאין שם ריח תורה, לא ידעו ולא יבינו שום דבר ממצות התורה, וילכו אחרי ההבל ויהבלו, וההורים מהם נאמר עליהם, אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות, בורות נשברים אשר לא יכילו המים. ועלית על כולנה עון חילול שבת, שרבו סעיפיו ופארותיו, וצריך לשון הלכותיו בעל פה כולי האי ואולי, והכל צריך התמדה גדולה בלימוד הלכות שבת. והנה בספרים הובא משל לבת מלך שנשאת לכפרי, וכל היום יחרוש וישדד אדמתו, וקבלה לפני אביה עליו שאינו נוהר בכבודה, לשבת עמה במחיצתה כראוי, וקבץ המלך מועד לבא לראותה, וכבואו עשה חתנו כל מה שבכחו, לכבוד ולתפארת, וביום האחרון עשה לכבודו מסיבת פרידה, והזמין תזמורת ומשוררים כדי לשמח את המלך. כשרצה המלך לחזור לארמונו התחילה בתו לבכות, אמרה הנה מחר זה ישוב לעבודתו, וישאל המלך לחתנו, האם זה אמת, ענהו אדוני הן אמת אני מוכרח לעבוד כל היום לפרנסתי, כי עובד אדמתו ישבע לחם, איה איפוא נדוניא שאוכל לחיות ממנה בלי מלאכה. וכיון שידע המלך שצדק בטענתו נתן לו תרקבא דדינרי, הוציא מחיקו צ"ק וחתם בו סכום גדול לפרנסתו. כמו כן בבוא אלינו מלך מלכי המלכים ביום הכפורים, ממכון שבתו השגיח לראות בטובת בתו, היא תורתו, ורואה בעלכון תורתו, כמאמר התנא אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, והנה כל ישראל נאספים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וביהכ"פ מביאים מטובי החזנים לעבוד את ה' בשמחה, ובשעת פרידת המקום אחר אמירת ז' פעמים ה' הוא האלהים, לרמוז על עליית השכינה לשבעה רקיעים, אנו מבקשים חתמנו בספר חיים טובים, כדי שנוכל להיות פנויים לעסוק בתורה ובמצות. ולכן אנו מבקשים וחתם לחיים טובים, ובספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וכו', ובצאת יום הכפורים נזכה ברכות ה' להחתם בספרן של צדיקים, ובפרנסה טובה, ואז נוכל לעבוד את השי"ת כדת מה לעשות. ואנו חותמים מלך מוחל וסולח וכו', כי אם תאמר הלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, לכן בתחלת החתימה אנו אומרים, "מלך על כל הארץ", דכולי עלמא דיליה ומצי מחיל, כדאיתא בקידושין (לב סע"א), כמו"ש בספר פני דוד (סוף פר' ראה). וע"י פרנסה טובה נוכל לעסוק בתורה ובמצות יומם ולילה. ואמרו בזה"ק (פרשת בהר דף קיב ע"א), מאן דעסיק באורייתא אקרי בן להקב"ה, וממילא התשובה מועילה לכפר עונו, שאב שמחל על כבודו כבודו מחול. ע' פני דוד הנ"ל (פר' ראה). ובספר יפה ענף פאלומבו בסוף הספר דרוש ד (דף ח ע"א), ובספר חיים עד העולם בזה (דף ט ע"ד).

ואכן רבותי שעות הללו הם שעות רצון, כי בגמרא נחלקו חד אמר בתשרי עתידין להגאל, ואיכא מאן דאמר בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל, כי "החדש הזה" לכם, בגימטריא משיח בן דוד (כסא דוד דף נ ע"ב), ואמר הגר"א כי שניהם אמת, אחד כמחשבה ואחד כמעשה, כמו במצרים בתשרי פסקה עבודה מאבותינו ובניסן נגאלו. (ראש השנה יא. וע' תוספות ראש השנה כז. גבי בריאת עולם שאמרו גם כן שניהם אמת כנו). וידוע שבת הגדול דמצרים ביום י' ניסן, כי פסח היה ביום ה' (ע' שבת פז:), כמו כן גאולת המשיח תהיה כן, ולכן מפטירים בשבת הגדול, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, ובתשרי גם כן היו"ד לחדש הוא יום הכפורים, ומהו הגדול, זה שבת הגדול בניסן, והנורא, זה יום הכפורים בתשרי. הקב"ה יחיש לגאלינו, ושנה זו תהיה שנת ישועה אמתית, אמן ואמן סלה

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים